

εις συχνάς μνείας εικόνων, οὔτε θά ἐκρατούμην ἀπὸ τὸ νὰ ἐπαινέσω διὰ μακρῶν τὴν μελέτην τῶν ἐλληνικῶν ἐν γένει, ἥτις παρὰ τὴν ἀλήθειαν τῆς ψυχολογικῆς στιγμῆς διακρίνει τὸ ἔργον τοῦ κ. Ῥάλλη. Ἀρκοῦναι λοιπὸν νὰ μνημονεύσω τοῦ χρωματιστοῦ ἐξωφύλλου. Ἡ ἐπ' αὐτοῦ τρυφερά καὶ μελαγχολικὴ παράστασις, εἶνε ἡ λαμπροτάτη σύνοψις τῆς διηγήσεως. Ἡ ἔκφρασις, αἱ μορφαί, ἡ στάσις, τὰ ἐνδύματα, τὰ χρώματα, ὅλα μὰς ἐμποιοῦν τὴν ἐντύπωσιν τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λ ο υ κ ἄ Λ ἄ ρ α. Πρὸς ἐπίμετρον τὸ ὅλον προσπίπτει ἐπὶ κυανοῦ κύκλου, ὁ ὁποῖος ὑπενθυμίζει τὸν γλυκύτατον οὐρανόν, ὅφ' ἔν τὸ μικρὸν αὐτὸ δράμα τοῦ Ἀγῶνος ἐκτυλίσσει τὰς ὠραίας του σκηνάς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΑ

ἐκ τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας

Τινὰ τῶν ζῶων τοῦ ὕδατος βασιλείου ἔχουσι περιεργωτάτας καὶ ἀπιστεύτους ιδιότητες. Τούτων τινὰ φαίνονται ὡς μάζαι φυκῶν καὶ βρύων ἐπιπλέουσαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος· ἄλλα ἔχουσι τὴν δύναμιν ν' ἀνακτώσι μέλη τοῦ σώματος, ἅτινα ἐκ τύχης ἢ ἄλλως ἀπέβαλον· ἄλλα δύνανται νὰ στρέψωσι τὰ ἔσω εἰς τὰ ἔξω, δηλαδὴ «νὰ γυρίζουν ἀπὸ τὴν ἀνάποδον», ἄνευ τῆς ἐλαχίστης βλάβης τοῦ ὀργανισμοῦ των, καὶ δικιτῶνται τόσον ἀνέτως ὅταν στραφῶσι πρὸς τὰ ἔξω, ὅσον καὶ ὅτε ἦσαν εἰς τὴν φυσικὴν των κατάστασιν· ἄλλα πάλιν ἐπὶ τῇ προσεγγίσει ἔχθρου, ρίπτουσι τὰ ἐντόσθια των ἔξω, καὶ ὅταν φύγη ὁ ἔχθρος, ἀρχίζουν νὰ παράγωσι νέα ὄργανα.

Ὁ σπόγγος εἶνε ἴσως εἰς τῶν περιεργωτέρων ἰχθύων, διότι ἰχθύς εἶνε, καίτοι πολλοὶ τῶν ἐξόχων φυσιολογῶν τοῦ παρελθόντος χρόνου ὑπεστήριξαν ὅτι δὲν εἶνε. Φυσιολογὸς τις λέγει ὅτι ἡ ζωικὴ οὐσία τοῦ σπόγγου εἶνε στόμαχος, χωρὶς ὄπλα, ἀπλούστατος, στοιχειωδέστατος, ἐνὶ λόγῳ ζῶον ὅλον [στόμαχος. Οἱ ἀναρίθητοι ἐν τῷ σπόγγῳ σωληνες εἶνε ἅμα τὰ πεπτικὰ ὄργανά του καὶ οἱ ἀναπνευστήριοι πόροι του. Ἐὰν σπόγγος διασχισθῆ, θά ἴδῃ τις ὅτι οἱ πόροι εἶνε δύο διαφόρων μεγεθῶν. Ἐν τῇ ζωτικῇ καταστάσει τὸ περιεχόν τὰ μέρη τῆς τροφῆς ὕδαρ συνεχῶς ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῶν μικρῶν ὀπῶν καὶ ἀποβάλλεται ὑπὸ τῶν μεγαλειτέρων, κρατούμενης τῆς τροφῆς. Μέγα δὲ εἶνε τὸ πλῆθος τῶν γνωστῶν νῦν εἰδῶν τοῦ σπόγγου. Ἐν τῇ περὶ «βρετανικῶν σπόγγων» πραγματείᾳ, τῇ ἐκδοθείσῃ τῷ 1866, ὁ Βάουερδιαγκ περιγράφει σχεδὸν διακόσια εἶδη, ἔκτοτε δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀνεκαλύφθησαν. Ἡ ἀλιεῖα τῶν σπόγγων εὐρεῖται

ἐνεργεῖται τανῦν εἰς τὰς ἐλληνικὰς θαλάσσας.

Ἡ κοκκινωπὴ καὶ πρασινόχρους ὕλη ἡ εὐρισκομένη εἰς τὰ τέλματα, ὡς καὶ εἰς τὰς θαλάσσας, ὀφείλεται πολλάκις εἰς τὴν παρουσίαν ἐκατομμυρίων ζῶων, ἅτινα καλοῦνται «ἐγγύματα». Τὰ ἐγγύματα εὐρίσκονται πανταχοῦ. Τὰ λείψανά των ἀπαντῶνται εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων, καὶ ζῶντα εὐρίσκονται εἰς τὰ μέγιστα βάθη τῆς θαλάσσης. Εἶνε ἀόρατα εἰς τὸν ὀφθαλμόν, τοῦ μεγέθους των ὄντος μόνον ἐνὸς ἐξηκαστοῦ τοῦ δακτύλου, καίτοι δ' ἐν γένει ἄχροα, φαίνονται ἐνίοτε ἐρυθρά, πράσινα, κυανὰ καὶ μέλανα. Διὰ μικροσκοπίου βλεπόμενα φαίνονται καμπύλα, διαφανῆ σώματα, τριχωτὰ ἐνίοτε, ὅπερ καθιστᾷ αὐτὰ ἱκανὰ νὰ κινῶνται. Τὸ δὲ περιεργότερον παρὰ τοῖς ζωύφιοις τούτοις εἶνε ὅτι, καίτοι τόσον μικρά, δύνανται νὰ χάσωσι μέρος τοῦ σώματός των χωρὶς νὰ πάθωσι καταφανῶς βλάβην τινά. Ὅπότεν μέρος τοῦ σώματος των γηράσῃ, ἀποθνήσκει τὸ τεθνεὺς δὲ ἀπορρίπτεται, καὶ τὸ ζῶον ἀπαλλαγὴν ἐξακολουθεῖ νὰ κολυμβᾷ ὡς νὰ μὴν ἔπαθε τίποτε.

Ἡ Ὑδρα εἶνε ζῶον ἔχον τὴν δύναμιν ν' ἀναστρέφεται ἀπὸ τῶν ἔσω εἰς τὰ ἔξω, καὶ συχνὰ εὐρίσκεται εἰς τὰ ἔλη ὡς καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Κατὰ τὸ σχῆμα ἡ Ὑδρα φαίνεται ὡς φύκος ἄλλοτε ἐρυθρωπὸν καὶ ἄλλοτε χλοάζον τὸ χροῶμα. Τὸ ζῶον συνίσταται ἐκ μικροῦ χρωματιστοῦ σάκκου, κλειστοῦ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀνοικτοῦ ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ φέροντος περὶ τὸ ἄνοιγμα, τὸ χρησιμεῖον ὡς στόμα, ἱκανὰ χρωματιστὰς κορδύλας. Αἱ Ὑδραι οὔτε πνεύμονας ἔχουσιν, οὔτε ἐντόσθια, οὔτε νευρικὸν σύστημα, οὔτε καρδίαν. Αἱ κορδύλαι εἶνε κοίλαι καὶ συγκοινωνοῦσι μὲ τὸ στόμα, χρησιμεῖουν δὲ εἰς τὸ νὰ συλλαμβάνωσι τὴν τροφήν.

Ὁ Τρέμπλυ ἀπέδειξε διὰ τῶν πειραμάτων του τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ὑδρα δύναται νὰ στρέφεται ἀνάποδα, ὡς χειρόκτιον, ἄνευ βλάβης, τὸ δὲ ζῶον ἀναλαμβάνει μετὰ δύο ἡμέρας τὰς συνήθεις λειτουργίας του. Ὅ,τι ἄλλοτε ἐξετέλει τὴν ἐξωτερικὴν ὑπηρεσίαν, τώρα ἐκτελεῖ χροῆν στομάχου, ἐνῷ ὅ,τι ἦτο στόμαχος ἐκτελεῖ τώρα χροῆν δερματος· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὸ ζῶον ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἀρχικὴν κατάστασίν του. Τοῦτο δὲν εὐχαρίστησε τὸν Τρέμπλυ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ ἐν τῷ ζῶον δύναται νὰ ζῆ ἐπίσης καλῶς ὅταν εἶνε ἀνάποδα γυρισμένον, ὡς ἔζη πρὶν. Ἐπομένως ἔδωσε τὸ ζῶον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ, καὶ οὕτω τὸ ἠμπόδισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν κατάστασίν του· καὶ ἐν ταιαύτῃ θέσει ἔζησε, καὶ ὁ φυσιολογὸς τὸ ἔθεσεν οὕτω ἐπὶ δύο ἔτη, ὅτε καὶ εἶδεν αὐτὸ πολλαπλασιασθέν.

Ἐὰν Ὑδρα τις κοπῆ εἰς τεμάχια, ἕκαστον τε-

μάχιον θ' αὐξήσῃ εἰς ἀκέραιον ζῶον, οὕτως ὥστε ἂν μία Ἰὼρα ἔχῃ ὄρεξιν νὰ δημιουργήσῃ οἰκογένειαν, πᾶν ὅ,τι ἔχει νὰ κάμῃ εἶνε ν' ἀποκόψῃ ἓνα ἢ δύο βραχίονας, καὶ ἕκαστον τεμάχιον θηγαίνει μετ' οὐ πολὺ μὲν ἄτομον, καθ' ὅλα ὅμοιον μὲ τὸν γονέα του.

* *

Φαντασθῆτε ἄθροισμά τι λεπτῶν φυκῶν, λαμπρῶν ἐρυθροῦ χρώματος, ἐπιπλέον ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἔχετε ἀρκοῦταν ἰδέαν περὶ τοῦ ζῶου τοῦ καλουμένου Ἀγαλμα. Το ζῶον τοῦτο συνίσταται ἐκ μακροῦ κοίλου σωλήνος, οὗ τὸ μῆκος δυνατὸν νὰ εἶνε τριῶν ποδῶν καὶ τὸ πλάτος ὀρθοῦ δακτύλου, πέραν τοῦ ὁποῦ φαινόνται ἱκανὰ κολυμβῶντα φολιδια. Τὸ σπινθηρὸν μέρος τοῦ ζῶου καλύπτεται ὑπὸ μακρῶν τριχῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι φοβερὸν ἀγκυλωδὲς περίσφραγμα.

Ἄλλο περίεργον ζῶον εἶνε ἡ Μέδουσα. Γράφων τῷ 1701 ὁ Ρεαμὺρ λέγει: «Εἶνε ἀληθὲς θαλάσσιον ἄθροισμα, ἐλάχιστα μετέχον χρώματος καὶ οὐσίας. Ἐὰν λάβωμεν μίαν εἰς τὰς χεῖράς μας, ἡ φυσικὴ θερμότης εἶνε ἱκανὴ νὰ τὴν διαλύσῃ εἰς ὕδωρ». Ἡ Μέδουσα φαίνεται οἰοῦναι ῥευστὴν κρυσταλλώδες, καὶ εἶνε πολλάκις ὑπόχρου κυανοῦ ἢ ῥοδίνου χρώματος, ἐνιαχοῦ δὲ ἰόχρου. Ἡ μεμβράνη τῆς Μεδοῦσας εἶνε τόσο ἀσθενής, ὥστε ὅταν ἐγκαταλειφθῇ ὑπὸ τῶν κυμάτων παρὰ τὸν αἰγιαλόν, τήκεται καὶ ἀφανίζεται, χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἴχνος ὅτι ὑπῆρξέ ποτε. Εὐρίσκειται δὲ τὸ ζῶον τοῦτο κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς Ἀρκτικὰς θαλάσσας καὶ χρησιμεύει ἐνιαχοῦ εἰς τοὺς ἀλιεῖς.

Τὰ ἐγκεφαλοειδῆ ἢ μαιάνδρεια ζῶα καλοῦνται οὕτως ἐκ τῆς ὁμοιότητος ἣν ἔχουσι μὲ τοὺς σπονδυλοῦς καὶ τοὺς ἐλιγμοὺς τοῦ μυελοῦ.

Αἱ Ἀνεμώναι εἶνε ὑδρόβια ζῶα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ κοπῶσιν εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἕκαστον μέρος θ' ἀναπτύχῃ εἰς τέλειον ζῶον, καὶ τὸ ἀκρωτηριασθὲν μέρος ταχέως ν' ἀναπληρωθῇ. Ὁ ἀββάς Δρεκεμάρ τὰς ἠκρωτηρίασε καὶ τὰς ἐθεύανισε κατὰ χιλίους τρόπους, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν μὲ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, καὶ πρὸς τοὺς μεμφομένους αὐτὸν ἐπὶ σκληρότητι, ὡς βασανίζοντα οὕτω τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ἀπήντησεν ὅτι, γενόμενος αὐτοῖς παραίτιος ἄλγους, παρέτεινε τὴν ζωὴν των καὶ ἀνεκαίτισε τὴν νεότητά των.

Τὸ μέγεθος τῆς λείας, δι' ἣς τρέφεται ἡ Ἀνεμώνη, εἶνε πολλάκις ἴσου ὄγκου μὲ τὸ ζῶον αὐτό. Εἰς τὸν δόκτωρα Ζόνστονα ἐκόμισάν ποτε Ἀνεμώνην περὶ τοὺς δύο δακτύλους διαμέτρου, ἣτις εἶχε καταπῆ ἰσομεγέθη αὐτῇ ἰχθύν. Ὁ ἰχθύς ἐκόλλησεν εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ζῶου οὕτως ὥστε νὰ διαιρῇ αὐτὸ εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ ζῶον ἔργεινε σκληρότατον. Πᾶσα συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ στομάχου καὶ τοῦ στόματος διεκόπη, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀποθῆ ἡ, τὸ ζῶον ὠφελήθη ἐκ τούτου καὶ ἠύξησε τὰς ἀπολαύσεις του. Νέον

στόμα ἠνοιχθῆ πρὸς τὰ κάτω, φέρον πρὸς τὸν στόμαχον, καὶ τὸ ζῶον κατέστη εἶδος διδύμου τοῦ Σιάμ, ἀλλὰ μετὰ μείζονος οἰκειότητος καὶ στενότητος ἐν τῇ ἐνώσει!

* *

Ὁ Ἀστεροῖχθὺς εἶνε ἐπίσης περίεργον ζῶον. Τὸ στόμα του εἶνε κατ' εὐθείαν εἰς τὸ κέντρον, καὶ ἀμέσως σχεδὸν ὑπ' αὐτὴ εἶνε ὁ στόμαχος, ἐνῶ τὰ πεπτικά ὄργανα εἶνε εἰς τοὺς βραχίονας. Οἱ Ἀστεροῖχθῆς τρώγουσιν ὄστρεα, ἀλλ' οἱ φυσιολογοὶ διχογνωμοῦσι περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὰ καταβιβρώσκουσιν. Οἱ ἀρχαῖοι φυσιολογοὶ ἐπίστευον ὅτι ὁ Ἀστεροῖχθὺς παρεμόνευε τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν τὸ ὄστρεον θὰ ἠνοιγε τὰ ὄστρακά του, ὅπως εἰπαγγέλλῃ μίαν τῶν ἀκτίνων του εἰς τὸ ἄνοιγμα, καὶ ἀρῶν εἰσῆγε τὸν πρῶτον πόδα, εἰσῆγεν εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους τέσσαρας καὶ κατέτρωγε τὸ ἐντὸς τοῦ ὄστρέου. Νεώτεροι παρατηρήσεις ἀπέδειξαν ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν.

Φυσιολογοὶ τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι, ἅμα ὡς συλλάβῃ τὸ ὄστρεον, ὁ Ἀστεροῖχθὺς φέρει τὸ στόμα εἰς τὴν κλεῖσιν τῶν δύο ὄστράκων, καὶ τότε, τῇ βοηθείᾳ ῥευστοῦ, ἐκκρινομένου ἀπὸ τοῦ στόματός του, βιάζει τὴν εἴσοδον. Ἄλλος φυσιολογὸς παρέχει διάφορον ἐξήγησιν τοῦ πράγματος, λέγων ὅτι τὸ ὄστρεον συλλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ Ἀστεροῖχθῆος καὶ κρατεῖται σφιγκτὰ ἐκ τοῦ στόματος ὁ Ἀστεροῖχθὺς τότε ἀναστρέφει τὸν στόμαχον καὶ περιβάλλει τὸ ὄστρεον, ὥστε βιάζει αὐτὸ ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμιόν του. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ Ἀστεροῖχθὺς τρώγει τὰ ὄστρεα καθ' ὃν τρόπον καὶ οἱ ἄνθρωποι.

* *

Ὡς τελευταῖον παράδειγμα περιέργων ἐνῶδρων ζῶων δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὸ ὀλοθύρια, ἡ σικυὸς τῆς θαλάσσης, οὕτω καλουμένους ἐκ τῆς πρὸς τοὺς σικυοὺς ὁμοιότητος. Ὅταν τὸ ζῶον τοῦτο προσβληθῇ ὑπὸ ἐχθροῦ, δὲν ἵσταται ν' ἀντιπαλαίσῃ, ἀλλὰ δι' αἰφνιδίου κινήματος ρίπτει τοὺς ὀδόντας του, τὸν στόμαχον, τὰ πεπτικά ὄργανα καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ ἐντόσθιά του, καὶ τότε συμπτύσσει τὸ σῶμά του σχεδὸν εἰς τὸ μηδέν. Παρελθόντος ἅμως τοῦ κινδύνου, τὸ ζῶον ἀρχίζει νὰ ἀνακτῇ τὰ ὄργανα, τὰ ὁποῖα εἰσυσίως ἀπέρριψε, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἶνε τόσο τέλειον ὅσον καὶ πρὶν.

Ὁ δόκτωρ Ζόνστον ἐφύλαττεν ἐν εἰς τὸ ὕδωρ ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ μὴ τῶν ἡμερῶν ἐλησμόνησε ν' ἀλλάξῃ τὸ νερόν. Τὸ ζῶον ἐπομένως ἐξήμεσε τὰ ἐντόσθιά του καὶ ἐζάρωσε, ἀλλὰ ἅμα ἠλλάχθη τὸ νερόν, ἀνέλαθεν ὅλα τὰ ὄργανά του. Καίτοι τὸ ζῶον δὲν τρώγεται ἐν Εὐρώπῃ, εἶνε εὐνοούμενον ὅσον παρὰ τοῖς Κινέζοις, καὶ ἡ ἀλιεῖα του ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέρος βιομηχανίας ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ. Χιλιάδες ὀλοθύρια

ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλίειαν καὶ φρότωνιν τοῦ εἴδους, καὶ τὸ ἔδρασμα πωλεῖται ἀκριβέστατα.

[Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ]

Α. Π.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

περὶ ἠφαιστείου ἐκρήξεως ἐν Θήρᾳ

Μία τῶν μάλλον φοβερῶν ἠφαιστείων ἐκρήξεων τῶν ἐν Θήρᾳ γενομένων, εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1650 συμβάσα ἐν τῇ θέσει «Κουλούμβου». Τὰ κατὰ τὴν ἐκρηξὴν ἐκείνην ἐξέθεσαν ἐν ἔτει 1657 ὁ Ἰησοῦτης F. Richard.¹ Γράφουσι δὲ τινα περὶ αὐτῆς καὶ ἄλλοι ὡς ὁ Ἑνετὸς ιστοριογράφος Nani² καὶ ὁ Κρήσι Μαρίνος Τζάνες ὁ Μπουνιαλῆς, διὰ στίχων, ἐν τῷ περὶ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου ποιήματι του³. Ἐν δὲ τῇ Τάργα τῆς Ῥωμικῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκουμεν περὶ τῆς αὐτῆς ἐκρήξεως τάδε: «... ὁ Θεὸς ἔκαψε τὸ νησί τῆς Σαντιερήνης μετ' ἐκείνην δηλαδὴ τὴν φοικτοτρομερῆν φωτίαν, ὅπου κοντὰ τὸ νησί τῆς Σαντιερήνης εὐγῆκεν ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς θαλάσσης ἔτει κυρίου αὐτῶν μὴνός Σεπτεμβρίου κθ' καὶ ἐβάσταξε τρεῖς μῆνες καθὼς τὸ κατέχουν ὅλοι μὲ σεισμοὺς τρομεροὺς καὶ μὲ βρόμους ἀνεδέχτους, καὶ μὲ πολλὴν ζημίαν τῶν χωραφίων, καὶ τῶν σπιτιῶν, καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου ἀπὸ τὸν κάψερρον βρωμον ἀπεθάνασιν»⁴.

Πλὴν τούτων, ὁ Malte-Brun ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ καὶ ὁ Huot ἐν τῇ Γεωλογίᾳ του, ποιοῦνται μνηεῖαν περὶ τίνος ἐκρήξεως ἐπισυμβάσης ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Θήρας ἐν ἔτει 1560. Ἀλλά, κατὰ τὸν μακαρίτην Δεκιγάλλαν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1457 ἐκρήξεως μέχρι τῆς τοῦ 1570 ἢ 1570 ἢ 1573 οὐδεμία ἄλλη ἐκρηξίς ἐγένετο καὶ οἱ μνησθέντες συγγραφεῖς συγγέροντες, φαίνεται, τὰς χρονολογίας κατατάσσουσιν ἐν ἔτει 1560 τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1650 ἐν Κουλούμβῳ ἐπισυμβάσαν⁵. Ὅθεν εἰς τούτους δυνάμεθα ἴσως νὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν Γάλλον πε-

ρηγητὴν Thevenot, ὅστις διηγεῖται περὶ ἐκρήξεως τίνος συμβάσης τὸ 1637 περίπου⁶.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ περὶ εἰδήσεων ἐν συγγραμμάσιν ἀπαντωμένων περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἠφαιστείου ἐκρήξεως. Ἐκ περισωθέντων δ' ἐγγράφων μνημείων ἐξεδόθησαν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν: Ἄον «Διήγησις πανωφέλιμος ὅπου ἔδειξεν ὁ πανάγαθος Θεὸς διὰ ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν κατοικούντων ἐν τῇ νήσῳ Σαντορήνῃ» εὑρεθεῖσα ἐν χειρογράφῳ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Βούρου καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1837 διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδοδομένης τότε «Ἀνθολογίας»⁷. Καὶ Βον «Γράμμα τῶν ἱερέων καὶ προκρίτων τῆς νήσου Θήρας» ἐπιστελλόμενον «τοῖς ἐλλαβεστάτοις ἱερεῦσι καὶ τιμίοις ἀρχοῦσι τῆς νήσου Ναξίας» ὅπερ ἐνταῦθα ἐπίσης ἀνευρόντες ἐν πρωτοτύπῳ⁸, ἐδημοσιεύσαμεν τὸ 1889 διὰ τῆς ἐν Θήρᾳ ἐκδοδομένης ὁμωνύμου ἐφημερίδος (ἀριθ. φύλλου 82).

Πρὸ τίνος δέ, εὑρόντες μεταξὺ ἄλλων ἐγγράφων, τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου γράμματος ἀπάντησιν τῶν κοινοτήτων Κάστρου καὶ Μπούργου Ναξίας, δημοσιεύομεν αὐτὴν σήμερον ἐνταῦθα· ἀλλ' ἵνα γίνῃ μάλλον καταληπτὴ τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «Ἐστίας», ἀναδημοσιεύομεν τὸ πρὸς τοὺς Ναξίους, ὡς ἀνωτέρω, γράμμα τῶν Θηραίων καὶ παρατίθεμεν κατωτέρω τὴν εὑρεθεῖσαν ἀνεκδοτὴν ταύτην ἀπάντησιν.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουσιν οὕτως:

Ἐλλαβεστάτοι ἱερεῖς καὶ τιμοὶ γέροντες τίς χώρας καὶ περιχωρῶν τῆς νήσου Ναξίας.

Εμεῖς φτωχοὶ ἔρημοι καὶ σκληροὶ οἱ πολλὰ γαυμένοι ἀπὸ ταῖς ἀμαρτίαις μᾶς ἀπὸ τὸ νησί τῆς σαντορήνης διδομεν εἰδήσιν διὰ τὸ μυστήριον τοῦτο ὅπου μᾶς ἐσέβικεν ἐν τὸν τόπον ἐτούτον τον οργισμένον ἀπὸ τον μεγαλοδύναμον Θεόν. Κατέχετε πὸς ἀπὸ ταῖς δέκα του στεθερίου ἔρχισαν οἱ σεισμοὶ εἰς τούτω τον νησί καὶ ἔτραμιν ὅσων τραίμει τον καλῶμι καὶ ἐκάμαμεν μερονοχτίς δέσιν· καὶ εἰς ταῖς 26 του ἀρτοῦ μὴνός ἐνίξε μῆρα φλέγα πυρινὴ καὶ φωτιά με καπνὸν μέσα εἰς τὴ θάλασα διὸ μιλια ἀλλόργου εἰς τόπον λεγοῦμενον Κουλοῦπου καὶ εἰς τοῖς ἡμέραις πάλι ἀνίξε ἡ φλέγα με τον σεισμόν καὶ ἐβγαλε φωτιά με καπνὸν καὶ ἀστραπὲς με βροντὲς με ἀστροπελέκια με σεισμό

6 The travels of monsieur de Thevenot into the Levant etc. London 1687 p. 107.

7 Ἡ περιγραφή αὐτὴ ἀνεδημοσιεύθη τῷ 1866 ἐν τῇ «Χρυσῶν ἀλλοῦ» Τόμ. Δ' σελ. 55-61.

8 Τὸ γράμμα τοῦτο εὑρήται κατακειρισμένον καὶ ἐν σελίδι 17 του παλαιοῦ κώδικος τῆς ἐνταῦθα Ἱερᾶς Μονῆς του ἁγίου Ἀντωνίου, ἀλλὰ μετ' ἐλαφρῶν τινῶν ἀλλοιώσεων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Εἰδήσεις τῆς Σαντορήνης. Προσάσσεται δὲ του ἐν τῷ μνησθέντι κώδικι ἀντιγράφου τὸ ἐπόμενον σημείωμα: «Cette année 1650 arriva le tremblement de terre à St. Orin qui fit mourir la plus part du monde et des animaux comme l'on peut voir par ces écrits des prêtres et vieillards de la ditte isle qui en ont été les temoings oculaires».

1 Relation de ce qui s'est passé de plus remarquable à Saint-Erini isle de l'archipel... et touchant les feux sous-terrains qui sortirent du fond de la mer l'an 1650, par le P. François Richart missionnaire de la Compagnie de Jesus. MDCLVII

2 Storia Veneta Tom. II p. 276.

3 Διήγησις διὰ στίχων του θειοῦ πολέμου του ἐν τῇ νήσῳ Κρήτης γενομένου κτλ. Ἑνετίσῳν α/μπα' σελ. 205.

4 Φ. Ῥιγάρδου, Τάργα τῆς πίστεως τῆς Ῥωμικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Παρισίοις 1658, Μέρος Β' σελ. 279.

5 I. Δεκιγάλλαν, Ἡμερολόγιον περιηγητῆς ἐν ἔτει 1866 κατὰ τὰς νήσους Καμμένης ἠφαιστείου ἐκρήξεως μετὰ συντόμου περιγραφῆς τῶν προγεγεσμένων ἐκρήξεων. Ἐν Ἐρμούπολι: 1881 σελ. 130.